

WILLIAM A. DRAVES O PRIHODNOSTI UČENJA IN DELA

William August Draves je ena od vodilnih osebnosti na področju izobraževanja odraslih v Združenih državah Amerike, s posebnim poudarkom na vseživljenjski učenju in v zadnjem času tako imenovanega e-izobraževanja.

Je avtor petih knjig – svetovne uspešnice *How to Teach Adults* s prodanimi več kot 100.000 izvodi in knjig *Teaching Online in Learning on the Net*, če omenim le najpomembnejše. Je tudi izjemen pedagog in andragog. V svojem podjetju LERN (Learning Resources Network) se že trideset let sistemsko posveča izobraževanju odraslih, zadnjih šest, sedem let pa tudi e-izobraževanju, zaradi katerega je pravzaprav zaslovel. Konec maja je vodil delavnico e-učenja, ki jo je v Portorožu organiziralo podjetje GV Izobraževanje. Predstavljajte si razvoj tehnologije, ki ji skušamo slediti. Da bi si to olajšali, spreminjamo tudi metode in načine učenja. In kakšno bo učenje v prihodnosti? Kateri načini so priljubljeni in kateri učinkoviti? Ali je učinkovitost učenja povezana tudi z motiviranostjo? O tem sva se pogovarjala še pred njegovim predavanjem.

Dobrodošli prvič v Sloveniji. Vaše bivanje tukaj je na nek način razdeljeno na seminar, delavnico in na predavanje o e-izobraževanju. Za koga organizirate seminar oziroma delavnico?

V Sloveniji, na primer, so na delavnico prišli učitelji in ljudje iz izobraževalne sfere pa tudi nekaj gospodarstvenikov, ki jih je tematika

zanimala. V glavnem so to ljudje, ki sami poučujejo in organizirajo seminarje: nekaj osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev, nekaj univerzitetnih profesorjev in tudi ljudje, ki vodijo tečaje izobraževanja odraslih. Naša osrednja tema se je dotikala bistvene ločnice med pojmom "učiti" in "naučiti se" ("to teach" in "to learn") ter pomembnih sprememb v procesu enega in drugega. Predvsem je bistvena sprememba v načinu podajanja gradiva: manj je osebnega podajanja snovi (in person), torej neposrednega, individualnega učenja, in več posrednega podajanja, ki smo ga vključili z uvedbo svetovnega spleta in možnosti, ki jih ponuja. Razlogov za ta prehod najbrž ni treba posebej navajati: količina znanja in informacij, ki so na voljo danes, je neizmerljiva v primerjavi s tisto pred desetimi, petdesetimi ali več leti. Tudi učitelj sam ni zmožen sam vključevati znanja in v procesu osebnega (face to face) poučevanja uporablja dodatne vire. Ker je na voljo internet, lahko torej čudovite vire informacij izkoriščamo v polni meri.

Vedno pa ni bilo tako. Kdaj ste se spoznali z internetom, kdaj začutili, da bi se lahko meje poučevanja raztegnile tudi prek svetovnega spleta?

Internet je še zelo nova iznajdba. Z njim so začeli Švicarji pred približno desetimi leti. In v desetletju je internet pravzaprav že vse obrnil na glavo. Spremembe v izobraževanju so očitne. Prepričan sem, da bo v prihodnosti internet usodno vplival na naše delo in naša življenja nasploh. Sam sem se z internetom spoznal 1995. in takoj začutil, da je ta tehnična novost najboljše, kar se je zgodilo

izobraževanju, odkar je Gutenberg izumil tiskalni stroj. Petsto let smo bili učenjaki naslonjeni le na knjižno oziroma tiskano gradivo. Zdaj je tu nova, elektronska možnost. Z delom prek interneta smo v našem podjetju začeli pred približno šestimi leti.

Je e-izobraževanje na nek način podobno izobraževanju na daljavo? Tega poznamo že vrsto let kot uspešno sredstvo za učenje tiste populacije, ki do konvencionalne možnosti (šole) ne more. V Avstraliji je izobraževanje prek radijskih oddajnikov še vedno nujno. Prav tako so tovrstno izobraževanje zelo razvili v Skandinaviji, sploh na Islandiji. Svetovni splet pa ponudi možnost izobraževanja prav vsakemu.

Prav gotovo bo internet usodno vplival na raven izobraženosti v že sicer razvitih državah. Sem štejem tudi Slovenijo. Gotovo pa enake možnosti še nekaj časa ne bodo imeli v manj razvitih državah sveta. Pred nedavnim so se na svetovni splet priključili na univerzi v Daki v Bangladešu. Kar je pohvalno, saj je Bangladeš res revna država.

Vse razsežnosti vpliva interneta bodo vidne čez dve desetletji, ko se bodo izšolale generacije, ki so ob svetovnem spletu zrasle. Internet bo vse bolj prisoten v javnem in zasebnem življenju, saj se danes na primer že malčki igrajo z računalniki in brskajo po spletu. Zanje je internet nekaj najbolj naravnega na svetu, nekaj samoumevnega.

Mlade generacije bodo morale hočeš nočeš sprejeti internet kot dejstvo, brez katerega izobraževanje in delo ne bosta mogoča. Starejši še imamo možnost izbrati delo, ki ne bo zahtevalo brskanja po spletu; še vedno si lahko večji del življenja krojimo po starem. Mislim, da mladi te možnosti ne bodo imeli več. Starejše generacije jo še imamo.

Nič več, če upoštevamo pravilo o vseživljenjskosti učenja. Mislim, da je

pregovor "learning never ends" prav ameriški.

Prav imate. Ugotavljam, da je tudi vse več starejših ljudi, ki uporabljajo svetovni splet. Hotel sem reči, da se lahko starejši enostavno odločimo, koliko bomo v koraku s časom, in uporabljamo internet kot dodatno sredstvo informiranja. Mladi pa bodo imeli na primer študijsko gradivo dostopno zgolj prek interneta. Nujno ga bodo morali znati uporabljati. A ko pomislimo, koliko navzkrižnih raziskav, koliko analiz, primerjalnih študij bo mogoče narediti, in to nadvse reprezentančnih, z dovolj velikim vzorcem, potem je to obveznost lažje sprejeti.

Svetovni splet je zdaj tu, na razpolago. Starejši z možnostjo, da ga uporabljajo, in mladi z obveznim znanjem brskanja po spletu se bodo nekako generacijsko še bolj odtujili.

Do neke mere. A če bomo ravnali pametno, bo ta odtujenost zgolj začasna. Prav zdaj smo v občutljivem obdobju, ko lahko marsikateri učenec ve več od njegovega učitelja. Ne gre sicer za naloženo znanje, ker leta izobraževanja in izkušenj vendarle pomenijo prednost, pač pa za specializirano znanje na posameznem področju prav zaradi informacij, pridobljenih prek interneta. Zato govorimo o tranzicijskem obdobju za učitelje, predavatelje, posrednike znanja. Mislim, da učitelji učencem še vedno lahko pomagamo pri sprejemanju tega znanja, tudi prek svetovnega spleta, ki ga moramo znati obvladovati tudi sami.

Tudi tako, da jim določate vsebine, ki jih morajo vključiti, in prepovedujete sporne?

Tako, da jim posredujemo pravšnje vrednote.

Posvetiva se torej vašemu načinu e-izobraževanja. S tem se ukvarjate že šest let. Najpopularnejša so baje vaša e-

predavanja. Je res, da se jim lahko pridruži kdorkoli kjerkoli, ki je "on-line", torej priključen na svetovni splet?

Res je. Trenutno imam na svojih e-predavanjih 26 slušateljev iz 20 držav, med drugim iz Slovenije, Rusije, Japonske, Argentine, Velike Britanije. Ta pestrost je vznemirljiva, saj ljudje k predavanju prinesejo del duha iz svojega okolja in svoje družbe.

Pa je na takem predavanju sploh možna povratna informacija? Se lahko slušatelj takoj odzove na vaše trditve?

Ne le, da je to možno, ampak je zagotovljeno. Slušatelji pravzaprav takoj prispevajo svoje ideje, dodajo svoje vire, tako da se nemalokrat tudi sam učim od njih. Kadarkoli torej učim, se česa naučim tudi sam.

Ali taka e-predavanja nemalokrat postanejo timsko delo?

Absolutno. Timsko delo je nova, za 21. stoletje pomembna kategorija.

Ljudje, ki delajo v skupinah, so dejansko produktivnejši, hitreje se učijo in v splošnem smislu lahko dokončajo nek projekt prej kot katerikoli posameznik.

Katere skupine ljudi pa lahko največ odnesejo od takega načina izobraževanja? Vi v glavnem predavate drugim učiteljem in predavateljem.

V glavnem, so pa moji slušatelji tudi drugi ljudje. V e-izobraževanju so namreč poglavja, ki zadevajo ljudi iz različnih strok. Pa ne gre samo za to. V mnogih okoljih se na nekaterih področjih ne bi mogli izobraževati, če bi ne bilo na voljo svetovnega spleta. Gre za specializirana področja, ki jih v lokalnih okoljih ne učijo, ker za to ni dovolj zanimanja. Tako pa se lahko specializiraš na kateremkoli področju.

Posvetiva se zdaj organizacijski strukturi vašega podjetja Learning Resources Network (LERN). Ste njegov direktor.

Moj uradni naziv je predsednik. Podjetje sem še z nekaj kolegi ustanovil pred 30 leti. Ker gre za nevladno in neprofitno organizacijo, namen našega poslovanja ni dobičkonosen. Žal se poslovanje izrazi v dobičku: ker nas država finančno ne podpira, moramo naše programe in seminarje tržiti. Moramo zaslužiti zase.

Vendar gre za izobraževalno ustanovo.

Tako je. V okviru našega podjetja nudimo izobraževalne programe za učitelje, profesorje in druge predavatelje. V bistvu gre za programe, ki so aplikabilni za vse ciljne skupine, saj je tudi vrsta izobraževanja posebna. E-izobraževanje zahteva veščine, ki so v 21. stoletju precej podobne za vse strokovne kroge. V bistvu gre za predhodnika e-delovnega procesa. Verjamem, da bo v nekaj letih vse naše delo postalo e-delo, prilagoditi se bomo morali tako v našem delovnem okolju kot tudi nalogam, ki bodo postajale specifične. S tem se v bistvu ukvarjamo v LERN-u.

Kako izgleda vaše poslovanje? Sodeč po tehnični inovativnosti ste gotovo vsaksebi in nenehno v e-stiku.

Do pred sedmimi leti smo imeli krasne prostore v najeti stavbi, bilo nas je trideset na delovnih mestih in organizirani smo bili drugače. Potem je prišel svetovni splet. Transformacija je bila nujna, če smo hoteli preživeti. Tako zdaj delamo doma, kjer so naše pisarne.

Predpostaviva, da se lepega dne celotni svetovni splet sesuje. Si to sploh lahko predstavljamo? Kakšne bi bile posledice? Glede na to, kako in koliko smo zasvojeni

in odvisni od interneta, bi to za mnoge pomenilo nepredstavljivo škodo.

Res je, da si danes mnogi ne predstavljamo več dela in življenja brez svetovnega spleta. Koliko bo posamezen poklic odvisen od njega, bo odvisno od nadaljnjega razvoja tehnologije, računalništva. Že zdaj pa vemo, da je informacija prek spleta (on-line information) vse več vredna in vsak dan bolj cenjena. Kar pomeni, da bi ob vsaki možnosti, da se sistem sesuje, računalniški strokovnjaki na vsak način skušali sistem rekonstruirati, ponovno vzpostaviti. Ne bojim se za prihodnost svetovnega spleta.

Kaj pa za prihodnost sploh?

Najbrž bo naša prihodnost v marsičem pogojena z internetom. To je prineslo tudi novo kakovost v proizvodnih odnosih. Pogledajte, sistem piramidaste strukture v podjetjih, gospodarskih družbah in institucijah je nastal, vsaj na tem prostoru, šele pred dobrimi sto leti. Naši dedje niso imeli šefov, ki bi jim poročali o svojem delu. Ideja hierarhije je nastala v 20. stoletju. Razvili smo jo do korporacijskih razsežnosti. Na primer, poročati moram enemu vodji in ta svojemu, ki ima spet svojega vodjo, četrtega. In še ta odda svoje poročilo na zborih delničarjev ali kaj podobnega. Zdaj smo v 21. stoletju. Taka shema ni več v veljavi, saj smo skozi svetovni splet prišli do spoznanja, da je pomembno vedeti, deliti, zbirati informacije. Ideja korporacije se je spremenila v idejo timskega dela. Več glav več ve. Prek interneta pa sploh.

Hočete reči, da se korporacije sesuvajo?

V nekem smislu prav gotovo. Ne sicer kapitalsko, gotovo pa organizacijsko, motivacijsko, logistično, razvojno. Korporacijo kot tako bo zamenjala nova struktura, tako imenovana struktura spletnega procesiranja

(networking structure). Mrežo bodo sestavljale usposobljene skupine posameznikov z ustreznim znanjem, potrebnim za projekt.

Kadar delate z računalnikom, ali ste vedno povezani s svetovnim spletom, ste ves čas priključeni na internet? Koliko ur dnevno presedite pred zaslonom?

Prenehal sem šteti. V glavnem sem "on-line", včasih pa delam tudi tako. Za mojo generacijo je samoumevno, da je naše delo prepletanje dela "off-line" in "on-line". Še vedno se srečujemo osebno, imamo drugačen način komuniciranja. Kako bo v prihodnosti, nisem prepričan, ampak gotovo bo vse manj dela brez spleta. Če bi bil vseskozi priključen na svetovni splet, bi se mi zmešalo. Potrebujem osebni stik z drugimi ljudmi, potrebujem stik z naravo.

Vam uspe absolutni preklap?

Ne vem. Trudim se. Kadar sem v naravi, poskušam obnavljati svoje možganske celice, se sprostiti, odpočiti, si nabrati energijo za nov delovni dan za računalnikom. Ki bi ga sicer lahko odnesel tudi s sabo v naravo. To včasih tudi naredim, ampak smisel ni v tem. Moč narave, da povrne energijo, je očitna, in številni moji sodobniki, mnogi ljudje počnejo isto – v naravi zbirajo energijo. Zanimiva pa je moja ugotovitev, da mlajše generacije o takem radikalnem preklopu z računalniškega stola v tišino in spokoj narave sploh ne razmišljajo. Ne zdi se jim potreben, enostavno privadili so se na kombinacijo življenja "off-line" in "on-line" ...

Kar zadeva preklap, pa poslušam veliko radijskih postaj, prav tako prek interneta.

Se lahko za trenutek ustaviva pri vaši družini? Ta prav gotovo vpliva na pot, kariero in poklic vsakega posameznika. Prebral sem, da je bil vaš oče precej znan

poročevalec. Ste imeli zaradi tega prednosti ali ne?

Res je. V bistvu je zaslužen za to, da so v ZDA začeli uvajati računalnike v novinarstvo. Moja prednost pred drugimi je bila, da me je oče naučil novinarske spretnosti: postaviti je treba pravo vprašanje. Znati vprašati pomeni, da bomo dobili največji približek idealnega odgovora. Znati vprašati je veščina, pomembna v 21. stoletju. Pablo Picasso je izjavil, da so računalniki nekoristni, ker je vse, kar znajo, priskrbeti odgovore. Izjava je bila izjemno kompetentna, saj je hotel povedati, da bi za pravi odgovor morali zastaviti pravo vprašanje, česar pa po njegovem mnenju človeštvo še zdaleč ni sposobno. In še vedno je bistvo ostalo nespremenjeno: kot ljudje moramo znati postaviti pravo vprašanje. Pravo vprašanje bo prineslo tudi pravo znanje in nenazadnje – pravo delo.

Pravo delo pa ste priskrbeli tudi svojim sinovom. Mislim, v vašem profesionalnem smislu.

.... smeh ... Pravzaprav res. Najstarejši sin zna razstavljati posamezne dele računalnika in jih aplicirati, skratka, spozna se na IT. Najmlajši se je specializiral za postavljanje spletnih strani, zanimivo, skozi umetnost in dizajn, ki ju je študiral. Tako lahko vsakokrat oblikuje nekaj v umetniški obliki, začel je tudi z digitalno produkcijo animiranih filmov, skratka, na računalniško prihodnost gleda kot umetnik. Edino srednji sin se je specializiral za prodajo avtomobilov, pa še on je nenehno na spletu, ker preverja zaloge, nove modele, cene, konkurenco in podobno.

Vsi sinovi so torej tehnično nadarjeni in sami zaslužijo za življenje. Lahko bi ustanovili družinsko podjetje.

Lahko bi, ampak za zdaj bi jih to preveč

obremenjevalo. Veste, v pedagogiki je pomembno "učiti", v andragogiki pa "naučiti se". Sam sem pristaš slednjega. Tudi moji sinovi morajo imeti nekaj od tega. Če se bodo naučili, kako, bodo uspešni v svojem poklicu. Pomembno je, da delajo tisto, kar znajo in radi delajo. Če bodo hoteli sodelovati z menoj pri mojem poslu, prav. Ne bom pa jih silil v to.

Ampak mi pomagajo. Sin umetnik je pred kratkim naredil animirani film za moje potrebe.

Šli ste skozi različna obdobja v življenju. Svoj prvi članek ste napisali pri dvanajstih. Očetov novinarski vpliv?

Najbrž. Pozneje sem se enostavno zaljubil v učenje. Razlog, da rad poučujem druge, je v tem, da se strahovito rad učim tudi sam.

V vaši biografiji je zapisano, da ste se zaljubili v Julie.

... smeh ... No, seveda. Julie mi je vedno stala in mi še stoji ob strani, karkoli delam. Spoznala sva se na delu, pozneje in sčasoma sva se zblížala in zaljubila.

Na delu? V mnogih podjetjih odsvetujejo zasebne zveze med zaposlenimi, ponekod jih celo prepovedujejo.

To je odvisno od posameznika in njegove osebne zrelosti. Nama z Julie je šlo odlično. Tudi ko sva se zapletla in zaživela skupaj ter se poročila, sva še vedno delala skupaj, kot pred najinim začetkom. Mnoge stranke, ki prihajajo v pisarno, tako niti ne vedo, da sva poročena. Čeprav sva delala v istem podjetju, se je najino delo zelo razlikovalo, tako da ni moglo vplivati na neposredne rezultate.

Imajo vas za začetnika e-izobraževanja v ZDA. Ste tudi pionir na svojem področju,

vseeno pa najbrž imate kakšnega idola, nekoga, ki vas je navdušil s svojimi vizijami in idejami.

Nisem čisto prepričan, če sem začetnik, sem pa gotovo eden od pobudnikov. Kar zadeva moje temelje, koreninijo v andragogiki. Vedno sem občudoval Malcolma Knowlesa, človeka, ki je prvi temeljito razmejil med pojmom "učiti", tako značilnim za pedagoge, in "naučiti se", ki je simbol andragogov. Šele ko razumemo pomen učenja, lahko razumemo poučevanje samo in nič prej.

Napisali ste pet knjig. Kdaj ste sploh našli čas za to?

Če si pravilno organiziraš čas, je to mogoče. Svojo zadnjo knjigo sem pisal v naravi, natančneje v kanuju. No, prenosnega računalnika nisem imel s seboj, so pa vse pomembne zamisli in ideje za knjigo nastale prav tam.

Kar pomeni, da se vendarle ne morete povsem izklopiti. Hvala, da ste ostali "on-line" in veliko sreče pri vašem andragoškem svetovanju in izobraževanju, William Draves.

Tomaž Simon